

‘Onder de Boschboom’

Bevrijding

Soms word je plotseling door iets onvergetelijks verrast en ontroerd. Zo zat ik in 1984 op het Jeroen Bosch College achter in mijn klas met eindexamenleerlingen te kijken naar een videoband over *De Bevrijding van Den Bosch*, veertig jaar eerder. Karel Margry en Luc van Gent hadden Bosschenaren en Engelse en Duitse soldaten geïnterviewd en hun fascinerende verhalen gemixt met foto's en authentieke filmfragmenten van de bloedige verovering van de stad. Tijdens het kijken verscheen er opeens een beeld, dat me als met een mokerslag sloeg.

Elk jaar was er in alle klassen wel een moment waarop ik samen met de leerlingen geroerd werd. Maar toen, in 1984, was ik de enige in het lokaal bij wie plotseling het hart in de keel klopte.

De video was boeiend en spannend. We zagen hoe de Tommies, als het ware via de achterdeur, met hun voertuigen hotsend en botsend over de bielzen van de spoorlijn Oss- Den Bosch de stad binnen vielen. Hoe ze probeerden de grote Diezebrug te veroveren, die onverwachts met een enorme knal de lucht in vloog. Daarna wisten ze, gedekt door vlammenwerpers, die vanaf de oostkant de hele rij huizen ten westen van Sluis Nul in brand loeiden, over de sluisdeuren rennend de barrière van de Zuid-Willemsvaart te nemen. De volgende verdedigingslinie van de Duitsers was de Dommel. Daar waren weliswaar alle bruggen opgeblazen, maar niet vernietigend genoeg. Infanteristen konden vanuit de Visstraat naar de overkant sprinten. Levensgevaarlijk! Duitsers schoten vanaf het al zwaar getroffen station en de Tommies vuurden vanuit de Visstraat terug. De hele Stationsweg was schootsveld en bij het zien van dat beeld werd ik door die mokerslag getroffen.

Mijn vader was huisarts in Berlicum. Mijn ouders vertelden vaak van die hectische tiende oktober 1944, toen het hele dorp op stel en sprong geëvacueerd werd. Op zondag 17 september had iedereen er nog geestdriftig naar de lucht staan kijken. Tientallen vliegtuigen vlogen toen laag over, op weg naar het noordoosten. Operatie Market Garden was gestart. De geallieerden probeerden met een verrassingsaanval nog voor de winter naar het hart van Duitsland door te stoten. Parachutisten moesten bruggen veroveren, waarover de gemotoriseerde eenheden konden oprukken. Ze kregen inderdaad de bruggen van Son, van Veghel, van Grave, van Nijmegen en van Arnhem in handen, maar de laatste bleek één brug te ver.

Inmiddels stonden de Tommies wel in de veroverde corridor ten oosten van Berlicum, in Loosbroek en Rukven, met meer dan honderd kanonnen klaar. Toen de Duitse commandant vermoedde dat dorpsbewoners zijn stellingen doorgaven aan de vijand, beval hij op 10 oktober een directe en totale evacuatie van heel Berlicum. Het regende die dag dat het goot. Een lange kletsnatte treurige stoet trok met volle kinderwagens, met karren en kruiwagens naar het noorden. Mijn vader vergezelde de zieken naar de kelders van Coudewater en mijn moeder, die zwanger was, zette

haar vier kleuters met capejes om op een kar en duwde met de mannen. Als vliegtuigen opdoken uit de regenwolken doken ze in de natte berm van de kanaaldijk en gooiden de volwassenen zich over de huilende kinderen.

In Den Bosch vond mijn moeder onderdak bij een vriend, dokter Van Erp. Daar zat ik dus tijdens de slag om de stad, tussen 22 en 27 oktober 1944, in een duistere schuilkelder. Overvol met angstige volwassenen en een door luizen en kinkhoest geteisterde kinderschaar. Een schuilkelder onder een huis aan de Stationsweg!

En toen ik me veertig jaar later achter in die verduisterde klas realiseerde, dat ik na twee decennia van geschiedenisonderwijs mijn eigen verhaal binnenstapte, werd ik plotseling verrast en ontroerd.

Eigenlijk heel vreemd, want in 1944 was ik drie en van de hele bevrijding van 's-Hertogenbosch herinnerde ik me niets!

Ed Hoffman

Cultuurhistorische Vereniging De Boschboom biedt columnisten een podium om op persoonlijke titel onderwerpen die met de Bossche cultuur te maken hebben uit te diepen. Belangstellenden kunnen zich voor meer informatie wenden tot het secretariaat, telefoon: (073) 6446783 of www.boschboom.nl